

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo l gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino sprejema J. Krajec v Novem mestu, dopise pa uredništvo.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Gospodarske stvari.

Kako oprostiti po žveplu smrdeče vino tega smradú?

V zadnji številki „Dol. Nov.“ podali ste nam, gospod urednik, pouk, kako da se zamore po žveplu smrdeče vino smradú oprostiti. Hvala Vam za ta marsikomu dobro došli poduk. Ne zamerite mi pa tudi, ako si usojam trditi, da je način katerega ste objavili, dosti pretežaven in z prevelikimi ceremonijami (sitnostmi) v zvezi. Veliko prostejše in veliko hitrejše se doseže isti namen tako-le:

Namesto lesenega lija vzame se pri pretakanji takega vina bakren (kufren), kateri pa ne sme biti pocinjen. Po vsacih 10 škafov smrdljivega vina, katerega se je po takem liju v drug sod pretočilo, mora se lij s čisto brisačo dobro odrgniti, in to je vse. To že zadostuje, da vino smrad po žveplu takoj zgubi. Kdor si bakrenega lija ne upa nabaviti, dene naj v lesen lij bakrenih ren (pokrivač) ali sploh bakrenih predmetov, katere naj med pretakanjem ravno tako z brisačo osnaži, in dosegel bode isti namen. Probatum est!

PODLISTEK.

Odpuščaj tudi ti tako!

(Fljaron.)

Visoko gorovje je obraščeno z debelimi, visokimi in vitkimi smrekami. Divje srnice se pasó ondukaj, skačejo čez skalovje in hodijo pit bistro studenčnico.

Ljudje se pečajo v tem kraju že nekako po prirojenem nagonu z lovom. Oni, kateri ne smejo loviti postavnim potom, hodijo na lov na skrivnem. Življenje celo je nekak boj za obstanek, tu v gorovju je pa še posebej boj za divjačino, veden boj med poštenim in tatinskim lovцем.

Kakor se ljudje spominjajo, bile so pred davnim časom še posebno hude in sovražne razmere med lovci in tatoviči.

Zogar Janez je bil vedno vesten v svojej službi in neizprošen, imel je pa tudi pomočnike pogumne in zveste. Večkrat so iskali tatove in

Sinica.

Ni je mej našimi domačimi pticami skoraj koristnejše ptice od navadne sinice, in to posebno kadar gnezdi in pa v zimskem času. Izvali od 8 do 14 mladičev in gnezdi navadno dvakrat v jednem poletju. Koliko gosenic, črvičev in družega kmetijstvu, osobito pa sadjarstvu škodljivega mrčesja, morata samec in samica skupaj znesti, da preredita toliko kaj požrešnih mladičev! Opazujmo v zimskem času te kaj živahne živalice! Kako letajo vedno v večjem društvu od drevesa do drevesa; vsako vejico in vejčico obplezajo kaj pazljivo, vsako luknjo in špranjo preiščejo. Čemu vse to? Zato, da si poiščejo zalego škodljivih mrčesov, ki je osobito sadnemu drevju kaj škodljiva, kakor na primer gosenice glogovega ali drevesnega belina, katere v suhem, z neko pajčevino skupaj zvitem ter z pajčevino na vejice privezanem listji prezimujejo. Poiščejo si pa tudi zalego drugih, sadnemu drevju kaj velikih škodljivcev, kakor tako zvanega metulja obročkarja, glavača itd. Gorje našemu sadnemu drevju, da ni sinic! Skoraj sleherno spomlad bi bilo oropano vsega listja, pa tudi — cvetja.

hodili za njimi, da so bili skoraj iz uma. Skoraj vsak teden je bilo slišati o boju med lovci in tatoviči in skoraj vedno so bili tatinski lovci tepeni.

Zloglasni Črček je bil skoraj vedno na lovu, ne toliko iz lakomnosti, marveč iz veselja do lova samega. Njegov sin Jernejček je bil ravno tako strasten lovec.

Nekega dne gre Jernejček z očetom na lov. Ravno sta bila zasledila srno, puška počí in krogla prileti naravnost v Jernejčka, kateri se takoj zgrudi na tla. Vse vtihne, jedino glas razjadjenega očeta se razlega, kateri priskoči k sinu in sprejme onemoglega v svoje naročje. „To je napravil logar Janez in nihče drugi ne,“ zaječi divje bolestno oče.

Jutranji solnčni žarki so se ravnokar razprostili po prijazni ravninici. Krasno je obsenčila gozd jutranja zarja. Zdi se ti kakor božji hram, saj je tudi oltarček ondi. Prijazna podobica Matere Božje visi na drevesnem deblu, poleg katerega se je cvetoči mladenič zgrudil.

Pisatelj teh vrstic ima za cvetličnjakom jablano, katera je bila neko jesen, ko je že listje odpadlo, vsa polna zalege glogovega belina, to je zvitkov suhega, črnega, na vejice s pajčevino privezanega listja. „No, to bode na spomlad dela z obiranjem te zalége“, sem si mislil. Pa prišlo je temu drugače. Po zimi sem zapazil namreč pod jablano po snegu vse polno na drobne koščke raztrganega črnega jabolčnega listja. Bili so to ostanki belinovitih gosenčnih gnezd, katera so sinice razkljuvale in raztrgale, da bi si iz njih gosenčice poiskale ter jih požrle. Sledečo spomlad se ni jablane nihče niti dotaknil z namenom, da bi gosenčje gnezda obral ter sežgal, in vendar ni bilo na njemu niti jedne gosence videti. Sinice so toraj istinito vso gosenčjo zalego pokončale.

Kaj pametno, kaj koristno bi toraj gotovo bilo, ako bi si naši sadjerejci, naši kmetovalci sploh, te prekornostne ptičice v kar le mogoče veliki množini k svojim stanovanjem, k svojim sadnim vrtom v zimskem času zvalili ter tam tudi čez zimo obdržati skušali, da bi jim v zimskem času gosenčjo zalego raz drevje obirale, osobito pa, da bi na spomlad tam gnezdile, ter gosence obirale.

Ze več let sem se priporoča v poslednji namen obešanje valilnic na sadno drevje. Valilnice so male škrinjice, ali pa še boljši majhni ter zvotleni kosi debelejših vej, pokriti z deščicami, da ne more v votlino deževati. Pa to ne izda dosti, ali pa skoro nič. V valilnicah se našele namreč vrabci. V zimskem času prenočujejo v njih, v poletnem pa gnezdijo v njih, sinic pa niti blizu ne pusté. Da sinice k stanovanjem ter sadnim vrtom privabimo in jih čez zimo obdržimo, da tam na spomlad gnezde, je odločno najboljšo sredstvo krmljenje teh živalic v zimskem času.

„Kmalu bo po meni, oče,“ deje Jernejček. „Kolika sreča, da je tu vsaj znamenje,“ pri tem segne na Marijino podobo, sklene svoji roki in reče: „oh oče, molite na glas za me!“ Vročé, pekoče solzice očetove kapljajo na dečkovo glavo. „Oh, saj nikar ne jokajte, to mi težko dene!“

„Prokleti človek, ki te je vstrelil! Gotovo se še zmaščujem nad njim! Kakor ti tukaj ležiš, tako bo tudi on enkrat padel.“

„Oh, ne govorite tako oče! Ne delajte greha! Kako naj mi Bog odpusti, ako jaz ne odpustim? Obljubite mi, ljubi oče, da ne bodete staremu logarju nikoli nič žalega storili! Oh, obljubite mi, drugače se moram ločiti z grehom s tega sveta! Oh, obljubite mi oče, v pričo tega znamenja na drevesu mi obljubite, oh, predragi moj oče!“

Tresoč je bil glas umirajočega, in videlo se je že v tem, kakor da bi se mladenič bal, da mu ne bi oče odrekel. Oče ne more drugega, kakor

V ta namen pribijamo na okno stanovanja malo deščico z vzvišenim robom tako, da ne more ptičja krma raz njo na tla padati. Kaj dobro je tudi, da se napravi vrh deščice mala strehica, da sneg in dež na polagano ptičjo krmo ne pada. Se boljša krmilnica napravi se pa na prostem v sredini sadnega vrta in sicer tako-le: V tla se zabije kol tako, da moli za kak poldrugi meter iz zemlje. Na ta kol se pribije primerno velika, z lajsticami obrobljena dilica — ptičja miza — katero krije zopet strešica, in sicer veliko širša in daljša od mizice, da ne mora tako z lahka veter sneg na njo nanašati. Ako pokladamo na mizico bučnih peškov, koruze, koruzne moke ali koščke surovega govejega loja, zvoajo kmalu vse to siničice, in kmalu potem imamo kaj prijazne vsakdanje goste. Na račun sinic, krmijo se pa seveda tudi druge ljubke ptice, katere čez zimo pri nas ostanejo, kakor ščinkovci, strnadi in — vrabci, katerim treba pa prosa ali ajde pokladati. Poznam prijatelja, ki ima pred svojim stanovanjem na vrtu dve taki krmilnici. Skoz celo lansko zimo bilo je na vrtu dosti sinic, in kaj se je zgodilo na spomlad? — Komaj pet korakov oddaljeno od jedne gnezdile so sinice v strehi bližnjega poslopja. Razun koristi pa ima človek tudi veselje z krmljenjem ptičkov v zimskem času. Kako težko si poiščejo drobne ptice po zimi hrane, da dostikrat je niti ne dobe in vsled lakote poginejo.

Naj velja toraj danes prošnja vsem prečastitim gospodom duhovnom po deželi, vsem gospodom učiteljem in kmetovalcem, že celo sadjerejcem, glaseča se tako-le: Usmilite se prekornostnih sinic in družih ptic, ter napravite jim na svojih oknih, na vrtilih, v sadovnjakih „ptičje krmilnice, ptičje mizice“, in pokladajte jim zdaj v zim-

da prikima, ker je zapazil, da je sinek že popolnoma obledel.

Molila sta nekoliko časa skupaj — potem pa je molil oče sam. Solnce je ravno izšlo in napolnilo ves gozd s krasnim bleskom.

Urček se skloni od svojega mrtvega sina, a tudi on je ves mrtvobled. Lice mu je upalo, in on odide med drevjem mrmraje sam s seboj: „Zmaščeval se bom pa vendarle radi tebe!“ Toda, storil je obljubo v pričo podobe Marije Device in to obljubo mora tudi izpolniti.

* * *

Logar se napravi ravno z doma idoč po svojej progji, pa kaj zasliši? — Bliža se počasi goščavi, od koder je bilo slišati šumenje in praske-tanje lomeče se suhljadi, in kaj zagleda ondukaj? Več mož vleče mogočnega jelena izpod smrekovitih vej, kjer je bil skrit. Logar se misli vleči na

skem času krme! Niti jedno župnišče ali kaplanišče, osobito pa niti jedna ljudska šola na deželi bi se ne smela brez ptičje krmilnice nahajati. Toraj na delo, napravo ptičjih krmilnic, sebi v korist in zabavo!
Pticoljub.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Državna zbornica je postala dvorana pretefov v pravem pomenu besede. Cvet ljudstva, ljudski odposlanci se tepo ko kmečki fantje v gostilni. Zbornica je bila dobila novega predsednika, dosedanjega podpredsednika Poljaka Abrahamoviča. Seveda ga je volila samo desnica. Levica se je vzdržala volitve. Potlej je pa nagajala predsedniku na vse načine. Nadevala ga je z najgršimi priimki. Psovala je njega in desnico kar najbolj nesramno. Na vsak način so hoteli levičarji preprečiti dovolitev začasne nagodbe z Ogrsko. Kričali so na vsa grla, sikali, piskali, ako je hotel predsednik kaj izpregovoriti. Pa ni ostalo samo pri kričanju in pri razbijanju z deskami. Prišlo je do dejanjskih napadov. Ko enkrat predsednik ni hotel dati besede Schönererju, je ta planil kvišku, hitel na predsedniški oder in iztrgal predsedniku iz rok zvonec, s katerim zvoni predsednik, kadar kliče poslance k miru in redu. Wolf je posnemal Schönererja, svojega mojstra in učitelja, in nemški nacionaleci takisto. Čehi so bili primorani braniti predsednika. Vnel se je pravi pravcati pretep. Neki nemški vseučilišni profesor se je pri takem pretepu tako daleč spozabil, da je izvlekel iz žepa dolg nož in mahal ž njim po zraku ter kričal, da mora komu preparati trebuh. Komaj so mu izvili iz rok nož. Schönerer je grabil

tla, pa zlomi se trohnela vejica pod njegovimi nogami in to ga je ovadilo.

„Stoj!“ razlega se po gozdu in v tem trenutku so že vsi okrog njega. „Puško sem!“

Petéro cevi je bilo namerjenih nanj. Pes logarjev začne na nje lajati, pa bil je takoj njihova žrtva.

„Le urno se skesaj svojih grehov!“ zakriči Plemeljnov Tone, ter mu vzame puško. „Se-li spominjaš, kako sem moral dva meseca sedeti v ječi, žena in otroci pa so morali vbogajme prositi? Sedaj mi bodeš plačal!“

„Glej jo luknjo v mojej suknji, katero je naredila tvoja kroglja in bi me bila kmalu storila nesposobnega za vsako delo,“ pristavi Andrejkov Jože, „pa nisem jo dal zašiti, da jo lahko vsacemu pokažem.“

„Še en očenaš zmoli, kajti umreti moraš tako gotovo, kakor gotovo ima ta-le moja roka samo tri prste. Pa vedi, da ne bodeš tako umrl,

tudi težke ministerske stole, da bi ž njimi udrihal. Kaj je bilo pričeti desnici. Tako dalje ni moglo iti. Desnica se je posvetovala in sklenila izpremeniti poslovni red. V nekem srečnem trenutku, ko so levičarji razgrajali in kričali, dal je predsednik predlog o tej izpreminjavi na glasovanje. Desnica je vstala kot jeden mož; levica ni vedela, za kaj se gre v trenutku, stala je pa le že od prej. In tako je predsednik lahko izjavil, da je predlog jednoglasno sprejet. Po tem začasno izpremenjenim poslovnem redu sme predsednik poslanca, ki le ne da miru, izključiti od treh sej, zbornica pa od 30. Ako bi pa kdo ne hotel prostovoljno zapustiti, če je bil izključen, zbornice, ga prisilijo redarji. V prihodnji seji so se res izvajala izključenja. Socijalni demokratje so napadli — v pravem pomenu besede — predsednika. Ker niso hoteli odnehati, je vstopila policija, 70 mož. Pa tudi teh niso poslušali. S silo jih je morala policija iztirati. Pa so le še nagajali. Ostali levičarji ravno tako. Predsednik si ni mogel drugače pomagati, kakor da se je poslužil pravice izključevanja. In res je bilo izključenih 12 socijalnih demokratov in Wolf in Schönerer, ker niso dali miru. Ker niso hoteli prostovoljno iti, iznesla jih je ven policija. Prihodnji dan je Wolf zopet prišel v zbornico. To je bilo v soboto. Policija pa ga je prijela in odpeljala v zapor. — Kaj bo iz tega, v trenutku, ko to pišemo, ne vemo. Na Dunaju je ljudstvo in nemško dijaštvo silno razburjeno. V Gradcu takisto. In zakaj vse to? Zaradi jezikovnih naredb za Češko divjajo Nemci, in pa ker jih jezi, da niso v zbornici več na krmilu, da Slovani sede v večini. — Čudno je to. Naš cesar bo obhajal prihodnje leto petdesetletnico svojega vladanja. Ko

kakor umrje pošten lovec. Trpeti bodeš moral še za vse, kar si prizadejal nam lovcem, ki smo hodili za divjačino in te nismo vprašali za dovoljenje,“ pokrohoče se zemljak Samina.

Logarja pretrese mraz po životu, ko se spomni svoje žene in otrok. Toda, ali naj prosi te divje ljudi, da ga puste pri življenju? Zapazi, kako se zbero vsi tatinski lovci v posvetovanje, samo enemu se logar smili, in ta je stari Črček.

„Če tudi desetkrat prisežeš, on ne sme ostati pri življenju! Seveda, če bi se bili namazali policij, kakor drugokrat, bi že šlo, a sedaj pozna vsacega izmed nas in vsled tega mu moramo zamašiti usta, kakor resnično je meni Jože ime.“

Zastonj prosi Črček in dovoli se mu edino le toliko, da se ne vdeleži obsodbe in da sme oditi. Poprosi ta nato logarja odpuščanja ter sprejme pozdrave za ženo in otroke.

Ob robu velikanskega prepada stoji jelka že vsa razcepljena in razšibrana, ker je enkrat vanjo

je nastopil, je bila revolucija. Ali hočejo Nemci tudi ob petdesetletnici napraviti revolucijo? —

V dnevih političnega razburjenja je pa Dunaj pokazal vendar lepo krščansko lice. Obhajali so tam tridnevnicu v čast blaženemu Petru Kaniziju, ki je umrl pred 300 leti. Pri sklepu tridnevnic je bila velikanska cerkev sv. Stefana do zadnjega kotička polna.

Kaj je novega po širokem svetu?

Nesrečnim Ircem se obetajo lepši časi. Angleški državni tajnik je izjavil na nekem shodu, da dobé Irci v kratkem samostojno vlado z istimi pravicami in svoboščinami, kakor so priznane angleški in škotski vladi. Saj je že čas!

Na **Francoskem** bodo pomnožili vojaštvo, tako da bo štela armada v mirnem času 600.000 mož.

Piše se nam:

Iz Šempetra. — Prav hvaležni moramo biti Bogu. Vina se je v naši fari precej pridelalo. In ker je cena primeroma visoka, vino pa se lahko prodaja, smemo reči, da je prišlo k nam denarja več nego v katero drugo župnijo. Da bi ga le ljudje prav rabili vselej in povsod — vsaj jim potreb ne manjka. Drugih reči se je pridelalo za sproti, tako da sile ne bode.

Opomnil pa bi nekaj. Zadnja leta prodajate vino jako drago. Ali nikar ne mislite, da bode vedno tako. Niže doli, kjer je uš končala vinograde, pridno zasajajo; novi nasadi ameriške trte vže dobro rodé, in bodo rodili od leta do leta bolj. Hvala Bogu, da smemo pričakovati! Vendar pa moramo tudi mi biti na to pripravljeni: ne bodemo dobivali toliko za vino kakor sedaj. Skrbimo, da vinogradom pridno gnojimo — pa tudi za nove ameriške trte skrbimo, zlasti, kjer vinograd peša. Dalje je še nekaj. Pazimo na novce! Odtrgaj si kaj sedaj, naloži za poznejše

treščilo. Pod tem drevesom je velikansko mravljišče. Tu sem prineso nečloveški ljudje zvezanega logarja. Obsodili so ga, da ga privežejo za noge na suho jelko, tako, da bode visela glava nad mravljiščem, lice pa bode obrnjeno proti žarečemu solncu.

Trepetaje prosi ubogi mož, — ne za svoje življenje, temveč, da bi mu privoščili usmiljeno kroglo. Toda, samo zasmehujejo ga, smejejo se in mu nečejo še tega izpolniti, da bi mu podali kozarec vode. Kar so bili sklenili, to tudi store.

Obesili so ga in pustili samega. Ostal je zapuščen, žejen, blizu na tem, da bi se mu kmalu zmešalo, čutil je siromak razdražene mravlje, ki so mu prilezle v nos, v ušesa in oči. ter ga ščipale s svojimi kleščami in spuščale v rane svojo neprijetno kislino.

Kri mu prikipi siloma v glavo, vzame mu vso zavest, tema se mu jame delati pred očmi in to ga je otelo, da ni zblaznil.

čase, ako je mogoče le količkaj. Nikar sedaj vse porabiti, na starost sebi najboljše izgovoriti — sinu pa dati vse prazno pa polno dolgov. Pameten gospodar bi moral celi čas svojega gospodarstva skrbeti za doto svojih otrok — ne pa vso to skrb prepustiti tistemu, na katerega se pohištvo prepíše. Ako Ti nisi zmogel, kako bode pa Tvoj sin?! Tako ravnanje grunte razdeva in hiše podira.

Gradec, 28. novembra 1897. — V petek in včeraj večer smo doživeli tukaj grozne dogodke. Hočem Vam to nekoliko opisati, da spoznate, kaj premore nemška olika, ki jo vedno hvalijo.

Ko so zvedeli v petek večer novice iz državnega zbora, zbralo se je na stotine nemških dijakov na glavnem trgu, kjer so rulili in žvižgali, da je bilo groza slišati. Krog 7. ure se jim pridružijo socialdemokratski delavci. Vsa množica je vrela pred građ, kjer stanuje cesarski namestnik, kjer so zopet rulili. Nato so se vsuli nazaj na trg in odtod proti vredništvu katoliškega lista „Grazer Volksblatt“, kjer so vlomili okna in pobili šipe. Nato so začeli razbijati po tiskarni (katoliški) „Styria“. Policisti niso nič opravili, moral je priti jeden bataljon vojakov in kakih 100 dragoncev. Ti so razpodili množico, pa le počasi. Šele krog polnoči je bil mir. Nesreč ta dan ni bilo posebnih, le manjše rane so dobili nekteri od sabelj in bajonetov. Tako je n. pr. presekal dragonec nekemu cilindru v dva kosa.

Vendar še hujše je bilo v soboto večer, ko so prihrumeli tudi v naš okraj, tostran reke Mure. Dijaki so zopet začeli. Naredili so namreč možica iz cunj in papirja, obesili ga na vislice ter napisali: **B a d e n i**. Nato so okrog njega hodili v gosjem redu ter ga bili s palico. Seveda so zraven tudi na vso moč rulili svoj „Heil“. Policija je le gledala, ni si upala poseči vmes. Nekega policista, ki je zgrabil enega dijaka, so podrli na tla ter ga zbili. Toda to je bil šele začetek. Neki delavec zapazi na oknu mestnega župnišča dva dubovnika. Zdivjana druhal nabere kamenja in pobije vsa okna. Nato se pridrvi vsa množica zopet na trg, toda tu se prikažejo vojaki Bošnjaki, ter počno jih razganjati. Toda napadejo jih s ka-

Nemirna vest je gnala tatinske lovce iz kraja nesrečnega zločina. Komaj so izginili, vrne se nekdo urnih korakov nazaj, poreže hitro vezi ter mu s svežo vodo ohladi vročo glavo, jo očisti nesnage in drgne otrple ude. Logar spregleda in veselo vzdihne. Rešitelj njegov bil je Črček, kateremu je bil on pred nedavnim ystrelil sina. „Si ti Črček?“ zašepeče logar. „Da, jaz sem; menil sem te umoriti radi mojega Jernejčka, toda, ko si ti tu ležal, zdelo se mi je, kakor bi mi bil nekdo dejal: „Kaj si pa obljubil? če je sedaj Jernejček v nebesih, ne smeš priti ti v pekel, in zato sem te rešil.“

Logar je bil rešen, a njegovi lasje, ki so bili pred jednim dnevom še črni, osiveli so, postali so beli kakor sneg. Zgubil je one moči, katere bi potreboval za svoj posel. — Dva onih tatinskih lovcev sta bila ubita pri nekem poboju, o dveh drugih pa ni bilo več slišati; starega Črčka pa je priporočil logar in je postal potem gozdni čuvaj.

menjem in opeko, ktere ostanki so še danes videti. Vojaki očistijo kmalu glavni trg in razženo vse v stranske ulice, kjer nastane pravi boj med delavci in vojaki. V Murski ulici so bili primorani vojaki streljati, in so tudi jednega ustrelili, smrtno ranili jih pa več. Nekega mesarja prebodel je nek Bošnjak skozi prsa, da mu je prišel bajonet zadej skozi. Nato se je vsula vsa množica v naš okraj, kjer so na Murskem trgu, par korakov od naše hiše, pobili nekemu Vollenhalsu vsa okna, ker je predsednik društva katoliških mojstrov. Hoteli so napasti tudi krščanski delavski dom, pa tu jih je odbila policija in vojaštvo. Mir je bil še-le krog dveh po noči. Danes hočejo bajè to zopet nadaljevati; čuje se, da pride z Ogerskega jeden polk. Bošniakov Gradčani, zlasti delavci, živih ne morejo videti. Danes bi imela biti godba, pa so zapodili njihove godce. Dalje se govori, da so se oštirji zgovorili, da ne prodadó Bošnjakom ničesar več. To so res grozne razmere. Vseučilišče bodo mogoče zaprli za nekaj časa, ker dijaki tako rogovilijo.

Čudim se, da je v Novem mestu sneg, ker ga tukaj nimamo. Le mraz je jako hud, da je treba vsaki dan kuriti.

Domače vesti.

(Odlikovanje.) Red sv. Gregorija Vel. podelil je papež Leon XIII. g. dr. Emiliju Biščanu, okrajnemu zdravniku v Samoboru. Dotični g. doktor, rodóm Samoborec, dovršil je svoje študije v Novem mestu ter po dokončanih vseučilišnih študijah služboval v Jaski in pozneje v Samoboru. Mnogo zaslug si je nabral v svoji stroki z vestnim izvrševanjem svojih dolžnosti, zlasti še s tem, da siromašne bolnike zastonj zdravi in tudi podpira. Kot dober katoličan kaže se v tem, da je različne cerkve z mašnimi opravami obdaroval. Poznan ni samo daleč na okoli po Hrvatskem, ampak tudi po sosednem Kranjskem.

(Novomeška čitalnica in „Dol. pevsko društvo“) prirediti svoj redni letni občni zbor v soboto 11. dec. ob polu 8. in 8. uri zvečer v bralni sobi narodnega doma. Na vspeh je poročilo odboro o društvenem delovanju, volitev novega odbora in razni predlogi. Odbora vabita vse p. t. člane, da se občnih zborov polnoštevilno udeležé.

(Telovadno društvo „Dolenjski Sokol“) priredi dné 7. decembra t. l. ob 8. uri zvečer v „Nar. domu“ družbinski večer, s sledečim vspehom: 1. Brož: San, glasbena slika, udarja tamburaški zbor; 2. Kuntze: Kofetarice, damski kvintet s spremljevanjem glasovira; 3. Kuplet; 4. Stolba: Bratranec, burka v jednom dejanju; 5. Vitežko-komična-tragična slika. Vstopnine ni. Vabila se razpošljejo pravočasno. Bratje Sokoli se pozivljajo, da se v društveni obleki in v polnem številu udeležé zabavnega večera.

Odbor.

(Koncert prirede) v nedeljo dné 11. t. m. ob 7. uri zvečer v dvorani novomeškega „Nar. doma“ učitelji „Glasbene Matice“ v Ljubljani in Novomeški muzikalni krogi. Iz vspeha povzamemo naslednje zanimive točke: E. Grieg: Sonata za klavir in gosli, *G dur*; F. Servais: Andante religioso in D. Poppr: Vito, za cello in klavir; B. Godard: Barcarolla in A. Rubinstein: Etuda, za klavir; Ant. Dvordžak: Trio za klavir, gosli in cello *G moll* (Allegro moderato-Largo-Scherzo-Finale.) Ker je čisti dobiček namenjen za dijaško kuhinjo v Novem mestu, mislimo, da ni treba še posebej priporočati, da se ga vdeležimo polno-

številno. — Sedeži prvih pet vrst so po 1 gld. 50 kr., za izkazane člane „Glasbene Matice“ i njih rodbino po 1 gld.; sedeži od 5. vrste dalje po 1 gld. 20 kr., za člane „Glasbene Matice“ i njih rodbino po 80 kr. Stojišče po 60 kr., za dijake 30 kr. Vstopnice se dobivajo pred koncertom v Krajčevu knjigarni v Novem mestu, na dan koncerta zvečer pri blagajnici v Narodnem domu. Radi blagega namena se preplačila hvaležno prejemajo in potrjujejo.

(Iz Novega mesta) se nam poroča, da so gg. odvetniki in g. notar dovolili svojim uradnikom nedeljski počitek, ki se razteza tudi na praznike. Ta posnemanja vredna ženeroziteta priporoča se tudi za druge kraje.

(Vodovod v Črnomlju) je končan, in je vse delo v občno zadovoljnost napravljeno. Velika nadloga, ki so jo imeli vsled pomanjkanja vode, je odpravljena.

(Zapuščine.) Dne 29. avgusta umrl je na Preski župnik gosp. Martin Derčar, in je njegovo zapuščino tako-le razdelil: 1200 gld. za eno dijaško ustanovo, 5547 gld. za društvo sv. Cirila in Metoda, 500 gld. društvu sv. Mohorja, 100 gld. sirotišnici Marianum, 200 gld. ljubljanski dijaški kuhinji; dalje za duhovnike, ki bodo službovali pri Sv. Križu pri Moravčah na leto 500 gld., za duhovnike, ki bodo službovali pri Sv. Trojici pri Moravčah na leto 300 gld. in še več manjših svot za uboge in za šole.

(Za občino Radohavas) pol. okraj Litija je bil županom izvoljen dne 9. novembra t. l. bivši župan Fr. Zadelj, posestnik v Radohavasi, in svetovalcema: Fr. Zorc in Fr. Škufca. Ker je bil pri volitvah boj med dvema strankama, je končno zmaga stranka magnatov.

(Ljudsko gibanje.) V tretjem letošnjem četrtletju bilo je v novomeškem okrajnem glavarstvu, ki šteje 48.346 duš 35 zakonov sklenjenih in rojenih 401 otrok. Umrlo jih je 227. — V prvem mesecu po rojstvu umrlo jih je 15, v prvem letu 65, v prvih petih letih 118. Od 5. do 15. leta umrlo jih je 26, — od 15. do 30. leta 13, — od 30. do 50. leta 15, — od 50. do 70. leta 31. — Nad 70 let starih umrlo je 24. Največ umrlo jih je 48 na davici in 32 na jetiki. Ponesrečileste dve osebi. Samomora ali uboja ni bilo.

(Krava zgubila.) V Poljanšičah se je v nedeljo zjutraj 21. novembra zgubila krava (rudečka). Ako bi kdo kaj zvedel, kje se nahaja, ali kar si bodi, je lepo prošen, naznaniti Janez Kramarju v Poljanšiči h. št. 22.

(Pritožba iz Trebnja.) Državni cestni erar je dal vže pred 8 tedni globoki jarek ob Rozmanovi hiši radi snaženja odkriti, a še do danes ni pokrit. Ne samo, da ta odkriti cestni jarek onesnažuje tamošnji kraj, on je tudi v veliko nevarnost mimo idočim ter je res že ondi neka gospa iz Trebnja tako ponesrečila, da je nevarno obolela. — Ljudstvo je v tej nebrižnosti cestnega erarja zelo nejevoljno in pričakuje, da se rečeni nedostatek nemudoma odpravi.

(Sodnijsko uradovanje) bo po novem letu precej predrugačeno, in so po vseh sodnih uradih tudi naznanila prilepljena, na kterih so razvidne ure uradovanja. Važno je, da od sedaj nadalje ne bodo prav nič počakali stranke, ako bi se kaj zamudila. Dotični paragrafi se tako-le glasé: § 133. Narok se začinja z oklicom zadeve. Stranka je narok zamudila, ako stranka o za narok določenem času ni prišla, ali če je prav došla, pa vzklic sodnikovemu pozivu ne razpravljala ali po oklicu zadeve se zopet odstrani. Za-

mujen je narok tudi takrat, ako pride stranka h kakemu pravnemu opravilu, za katerega predpisuje postava zastopstvo po odvetniku, brez odvetnika. — § 144. Zamuda kacega pravnega opravka ima ne glede na daljše za posamezne slučaje v tem zakonu določene nasledke, posledico, da ne sme stranka pravnega opravka več izvesti. Stranke se torej opozarjajo, da morajo biti k določenim narokom, obravnavam, točno ob napovedanem času (točno ob 8. oziroma 9., 10. uri itd.) v sodnijskem posloppju, sicer jih zadenejo nasledki zamude. To je dobra naredba; kaj bi se s čakanjem čas tratil, saj moramo tudi na železnico točno priti. Eno željo pa si usojamo zopet ponavljati pri tej priliki: Naj bi tudi uradi ne klicali po dvajset in še več strank na isto uro, ko se že naprej vidi, da jih ni mogoče odpraviti. Seveda ni zahtevati, da bi stranke nič ne čakale, toda koj par ur zavreči je hudo. Tako na priliko je stranka na 9. uro vabljen, pride pa še-le ob 11. uri ali celo popoludne na vrsto; ako bi bila vabljen na 11. uro, bi mnogi z železnico ravno prav prišli, tako morajo pa že zvečer priti, da bi zjutraj 9. ure ne zamudili, pa še ob 11. uri niso na vrsto prišli.

(Mestna hranilnica v Novem mestu) je sklenila novi rentni davek sama plačevati, tako da bodo vlagatelji tudi v prihodnje dobivali polne 4% obresti od svojih vlog. Obrestna mera za posojila na posestva se pa zaradi tega tudi ne bode povišala. Sigurnost za vlagatelje ni zaradi tega nič manjša, ker vlog je že blizo pol milijona, a stroški so primerno majhni, ker člani ravnateljstva brezplačno poslujejo. Tudi je za vloge porok vsa občina s svojim premoženjem in s svojimi dohodki. Zato vživa mestna hranilnica tudi zaupanje sl. sodišč, ki tudi tukaj uradno sirotinske denarje nakladajo. — V mesecu novembru 1897 je 180 strank vložilo 23.502 gld. 09 kr., 65 strank vzdignilo 11.145 gld. 05 kr., toraj več vložilo 12.357 gld. 04 kr, 5 strankam se je posojil izplačalo 1.920 gld., stanje vlog 446.502 gld. 96½ kr., denarni promet 86.697 gld. 34 kr.

(Mestna hranilnica ljubljanska) ne bode znižala obrestne mere za hranilne uloge, ampak bode tudi v prihodnje obrestovala uloge po 4% in bode sama plačevala novi rentni davek, tako da bodo dobivali vlagatelji cele 4% obresti od ulog. Mestna hranilnica ljubljanska je danes velik slovenski denarni zavod, ima že blizu pet milijonov ulog in je popolnoma varen zavod, ker za vse uloge jamči mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in davčno močjo.

(Nesreče) na dolenski železnici. Dne 24. nov. povozil je vlak, ki ob 6. uri v Novo mesto pride, na Hudem Ivano Terlep, ter jo hudo raztrgal, da je bila na mah mrtva. Komaj dva kilometra dalje bila je že zopet nesreča. Ravno ko je imel vlak priti, peljal je čez tir Anton Salehar iz Muhabera, po domače Žura. Kaj se vé, kako je bilo! Konji prileteli so z raztrgano opravo domu, gospodarja pa so našli ubitega poleg tira. Soditi je, da je vlak le voz še vjel, gospodar pa je tako nesrečno iz voza odletel, da se je takoj ubil. — Na novomeškem kolodvoru pa je nek železničar pri obračanju stroja tako nesrečno zdrsnil, da je padel in si roko zlomil.

(K smrti obšojen) je bil pri zadnjih porotnih obravnavah Pav. Zagorc iz Gor. Vrhpolja pri St. Jerneju, star 24 let. Obdolžen je bil štirih zločinstev, kakor: posilstva, tatvine, uničenja telesnega plodu in umora. Hudodelstvo umora doprinesel je v noči od 15.—16. junija t. l. na jako krut način. Izvabil je z njim

nosečo, neomozeno Nežo Zagorc na samotni kraj, jo tiščal za usta in vrat, jo zadavil in obesil na kozolec, vsled česar je umrla. Izmed šestih vprašanj, katera so bila porotnikom stavljena, bila so štiri soglasno potrjena, dve, med temi to, da se je imenovani P. Zagorc delal zadnji čas blaznega ter se izgovarjal s tem, da je ob času, ko je hudodelstvo doprinesel, bil ravno od božjasti napaden, zanikani. Pri sodbi bil je popolnoma miren ter mu ni bilo brati na obrazu nikake spremembe, ko je slišal svojo obsodbo — smrt na vešalah, katero je gotovo že tudi sam pričakoval. Na predlog gosp. odvetnika je priporočen še cesarjevi milosti. Obravnava trajala je celi dan do polu sedme ure zvečer. Dvorana bila je ves čas polna radovednih poslušalcev.

(Kaj je zopet to?) 16. minolega meseca šel je posestnik Janez Lamut iz Griča pri Črnomlju v Poljansko hosto drva nabirat. Pred odhodom naročil je svojemu sinu, da naj čez eno uro z voli po drva pride. Mladi Lamut res pride z vozom na domenjeni prostor in tudi drva pripravljene najde, očeta pa ni našel. Drva torej odpelje domu. Ko pa očeta tudi zjutraj ni bilo domu, šlo je več sosedov v imenovano hosto moža iskat, in res so ga tam našli mrtvega na hrbtu ležati. Lamut je bil vstreljen. Mrtvo truplo prepeljali so v mrtvašnico v Dobljče. Mladi Lamut trdi, da je videl, ko je z vozom v hosto šel, nekega tujega moža s puško, ki je pa v hosto pobegnil, ko je Lamuta ugledal.

(Vreme, jesenske cvetlice, sejm.) Vreme imeli smo meseca novembra kaj lepo. Tudi mraz, ki je prve dni nastal, se je bil unesel. Ljudje so orali, listje grabili in si drva napravili v lepem vremenu. Oče Hladnik je prinesel vredništvu na sv. Katarine dan šopek cvetlic kot redko prikazen, a zvečer je že snežilo. Minolo nedeljo je bilo lepo, sneg je precej zginil, v pondeljek zvečer pa je zopet hudo zavijalo. Bil je dan pred novomeškim sejmom. Klub slabemu večeru bil je torek primerno lep in sejm dobro obiskan. Baratija s konji in govejo živino je bila srednja, prav dobra pa s prešiči. Nad 300 glav je šlo na železnico. Občutljiva nadloga je pa, da ni tehtnice na sejmišču. Tisto preganjanje živali do tehtnice moti promet itd.

(Svarilo.) Grozna poročila so po raznih časopisih brati, kako hudo se godi izseljencem, ki so se v južno Ameriko podali in v kako žalostnem stanu se vračajo v staro domovino; prestradani in razcapani tavajo obupno okrog ter so usmiljenju drugih prepuščeni. Iz gotovega vira pa je sedaj vlada poizvedela, da je država St. Paul v Braziliji pogodbo napravila z mnogimi ondotnimi podjetniki, kateri so se zavezali, v teku treh let 60 tisoč oseb kmetiškega stanu tje izlokati, izmed teh naj bi bilo 10 tisoč Avstrijcev. Ti ljudje bi imeli opravilo s pridelovanjem kave, in bi jih rabili namesto sedanjih zamorcev. Dvoje parobrodskih društev je ustanovilo v ta namen v Genovi agenturo. Ker so se ti podjetniki zavezali z veliko denarno svoto, domenjeno število kmetovalcev v Brazilijo poslati, se je opravičeno bati, da bi tudi kateri naših ljudij tem agentom v roke prišel, in v gori omenjeno gorje zabredel. Dobro bi bilo, da se to svarilo po mogočnosti razširi.

Razne vesti.

* (Kurja reja.) Komur je na tem, da bi kure tudi po zimi jajca nesle, naj skrbi, da se kure iz svoje staje prezgodaj ne spuste, ampak nekoliko kasneje,

ko se je zrak kolikor toliko razgrel, ali mraz odnehal. Tudi popoldne naj se jih začasno na svoj prostor pusti. Zjutraj naj se jim dá kaj gorke krme, namreč kuhanega krompirja in otrobov. Po dnevu naj se jim daje mlačne vode piti, zvečer pa naj se jim da koruze in ječmena.

Darovi za dijaško kuhinjo:

Zadnjič se nam je vrnila jako neljuba pomota. Gospa Jos. Hočevar v Krškem ni darovala 5 gld., kakor je bilo čitati, ampak 30 gld.; g. Viktor Rohrman 10 gld.; g. dr. Karol Slanc 10 gld. Živil so darovali: Preč g. župnik podgraški A. Česenj 2 vreči repe in 2 vreči krompirja; preč. g. župnik stopiški J. Porenta 4 mernike pšenice, 4 mernike rži in 2 vreči krompirja; g. Fr. Krajec, trgovec iz Kandije zelja in olja; g. Fr. Pintar 2 vreči repe; Topličani so darovali 3 vreče koruze, 3 vreče krompirja 2 vreči fižola in nekaj glav zelja.

Bodi blagim dobitnikom tisočera zahvala in povračilo od dobrega Boga! Lepo pa prosim, naj se spominjajo naših dijakov še drugi, ker potreba je res velika. Doslej imam nad 70 gld. več stroškov nego dohodkov. 42 ust (toliko jih je opoldne in zvečer) nekaj potrebuje. Prav posebno se priporočam bližnjim posestnikom, recimo Šentpeterčanom itd. Ljubi Bog je letos blagoslovil vsaj vinograde, tako, da ste dobili lepe novce. Usmilite se lačnih študentov in božji blagoslov vam ne izostane! Kedor ubogim podeljuje, Bogu posojuje.

Dr. Jos. Marinko.

Loterijske številke.

Trst	20. novembra	58	48	4	68	7
Gradec	27. "	4	67	39	68	84

XXXVAAA.

Za preobite dokaze milega, prijateljskega sočutja povodom britke izgube naše ljube, nepozabne sestre, gospodične

Emilije Ekel,

za obilo poklonitev lepih vencev ter za nepričakovano lepo spremstvo k zadnjemu počitku, izrekamo vsem ljubim sorodnikom, prijateljem in znancem od blizo in daleč, kakor tudi preč duhovščini in gg. pevcem za ganljivo petje, najprisrčnejšo zahvalo.

TOPLICE, dne 20. novembra 1897.

(260)

Žalujoci brat in sestre.

Razglas!

Dobrovoljno se proda hiša z vrtom v Metliki, ulica Strnišče št. 149. Hiša je pri glavni cesti, ki pelje iz Hrvaškega skoz Metliko v Novo mesto. Vrt je za hišo in meji s živinskim trgom. Hiša ima dve sobe, vsako za se in je prilika za dve partiji; ima tudi gostilno, ker je to staro birtaško mesto in je tudi prilika za novo zidanje. Cena je 1050 gld. — Kdor želi kupiti, naj se oglasi pri gospodu župniku v Kamanju, p. Ozalj na Hrvaškem pri Metliki. (267-1)

Gostilna v novi hiši, dobro obiskana, se daje v najem! Pred hišo se križajo dve deželni cesti, in je hiša posebno pripravna za vsako trgovino. Naslov se izve pri opravništvu tega lista.

Stanovanje obstoječe iz dveh ali tudi treh sob, kuhinje, kleti in drvarnice, oddati je s 15. decembrom v najem. Več se izve pri Anton Jakacu v Novem mestu. (264)

LUDVIK FERLIČ (262)

tem potom uljudno naznanja, da je otvoril na

Katarinskem trgu h. št. 258

zalogo vsakovrstnega suhega in svežega mesa, ter skušal slavno občinstvo z najboljšo prekajeno, suhimi in svežimi klobasami, mastjo, slanino in salom, postreči. Od časa do časa dobiti bode tudi krvave in jeterne klobase ter tako zvane "Presswürste".

Sl. občinstvu priporoča se v cenjeno odjemo.

Vincar, kateri mora biti pošten, marljiv in izvežban, sprejme se nekje na Dolenjskem pod ugodnimi pogoji — Ponudbe sprejme pismeno ali ustmeno **F. Mihelič v Zagrebu, Srednja cesta št. 7.**

Lepo posestvo je na prodaj proti ugodnimi pogoji na **Spodnjem Kartelovem, pošta Mirnapeč**. Isto obsega približno 8 oralov njiv, 8 oralov hoste in 4 orale vinogradov.

Hlapca volarja in hlapca konjarja

išče se z nastopom službe ob novem letu za gospodarstvo deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na **Grmu**. — Zglašujejo naj se službe voljni pri vodstvu te šole. (265-1)

400 litrov fine slivovke,

liter po 80 kr., ima na prodaj **Miha Mesojedec, Dobrovska vas št. 3, pošta Škocjan**. (253-2)

Prav lepega bika,

Murbodner pasme, 17 mesecev starega, katerega mati je dobila pri zadnji razstavi tukaj prvi premiji, prodaja po primerni ceni

Friderik Skušek,
trgovec v Metliki.

(258)

Posestvo na prodaj v **Hrušci** pol ure od farne cerkve Stopiče, pošta Novo mesto, obstoječe iz hiše, vrta, njive in gospodarskega poslojpa. — Več pove lastnik **Jože Šašelj, Hrušca št. 26.**

Deček, kateri ima veselje do pekovskega obrta, in je 15-16 let star ter lepega vedenja, sprejme se takoj v poduk. — Kje pove vredništvo tega lista. (143 9)

Kdo pije

Kathreiner

Kneippovo sladno kavo?

Vsak

kdor ljubi okusno kavo, hoče zdrav
ostati in si kaj prihraniti.

☞ Otvorjenje gostilne. ☜

Slavnemu občinstvu uljudno naznanjam, da sem poleg
gostilne g. Brunnerja prevzel tudi

gostilno „pri Skabrnetu“ v Novem mestu.

v kateri bodem točil najpristnejša dolenska in istrijska
vina, kakor tudi najboljše Reininghausovo mareno pivo ter
skušal isto postreči z najokusnejšimi jedili po najnižji ceni.

Z odličnim spoštovanjem

Anton Jakac,

(263-1)

gostilničar in založnik Steinfeldske pive br. Reininghaus v Gradcu.

Lahka kočija za enega ali dva konja,
je po nizki ceni na prodaj
pri Anton Medvedu star. v Novem mestu. (261)

Drva za kurjavo.

Oskrbništvo grajščine Struga prodaja bukove drva;
polovico polen, polovico močnega vejevja, v mesto
postavljene velja meter 2 gld.; lepa meterska polena
pa 2 gld. 60 kr. meter. — Tudi se dobi

☞ krompir ☜

v vsaki množini. — Naročila naj se pošiljajo gospej
pl. Fichtenau v Novo mesto. (248-3)

Posestvo obstoječe iz hiše, kjer je sedaj poštni
urad, s tremi sobami, vežo in ku-
hinjo, pripravno za gostilno in štacuno, zraven hlev,
klet, listnica, na tej pōd, dve senici, svinjski hlevi,
kozolec, vrt in travnik je na prodaj. Vse skupaj cenjeno
je na dva tisoč gld. — Več pové Janez Pungerčič v
Škocijanu. (245-3)

Jedino pravi BALSAM

(Tinctura balsamica)

iz lekarne pri „angelju varhu“
in tovarne farmacevtičnih pre-
paratov

A. Thierry-ja v Pregradi
pri Rogatec-Slatini.

Preskušen in potrjen od zdravstvenih
oblastev.

Najstareje, najpristneje, najreelneje in
najceneje ljudsko domače zdravilo, ki

V svrhu varnosti ob-
činstva pred ničvred-
nimi ponarejanjinomis
od sedaj nadalje to-le
oblastveno registrova-
no varstveno znamko.

utešil prsne in plučne bolesi, želodčen krē itd. ter je vpo-
rabno notranje in zunanje. V znak pristnosti je zaprta vsaka
steklenica s srebrno kapico, v katero je vtisnjena moja tvrdka
Adolf Thierry, lekarna pri „angelju varhu“. Vsak
balzam, ki ne nosi zgoraj stoječe zeleno tiskane varstvene
znamke, naj se odkloni kot čim cenejo tem nič vrednejo
ponaredbi. Pazi naj se toraj vedno natančno na zeleno
varstveno znamko, kakor zgoraj! Ponarejalce in posnemo-
valce mojega jedino pravega balzama, kakor tudi prekupce
nič vrednih ponarejenih, občinstvo varajočih drugih balza-
mov, zasledujem najstrožje sodnijskim potom na podlagi
zakona o varstvenih znamkah. Kjer se ne nahaja zaloga
mojega balzama, naj se naroči direktno in naslovi: Na
angelja varha lekarno A. Thierryja v Pregradi
pri Rogatec-Slatini. 12 malih ali 6 dvojnih steklenic
stane franko do vsake avstro-ogrske poštno postaje 4 krone,
v Bosno in Hercegovino 12 malih ali 6 dvojnih steklenic
4 krone 60 vinarjev. Manj kot 12 majhnih ali 6 dvojnih
steklenic se ne razpošilja. Razpošilja se samo proti pred-
plačilu ali poštnemu povzetju.

☞ Pazi naj se vedno natančno na zgorajšno zeleno
varstveno znamko, katero mora nositi v znak pristnosti
vsaka steklenica. (139-11)

Adolf Thierry, lekarnar
v Pregradi pri Rogatec-Slatini.

Tovarniška zaloga
šivalnih strojev in biciklov.

IVAN JAK,

Ljubljana, Dunajska cesta št. 13.

Ceniki na zahtevanje brezplačno in franko.

Zastopnik za Metliko in okolico:
Friderik Skušek v Metliki. (131-12)